

5.3. LE DOMMAGE CONSÉCUTIF À LA RELOCATION D'UNE RÉSIDENCE

L'appelant expose que son habitation privée était adjacente à la boulangerie, qu'il a perdu son logement et son commerce suite à l'incendie survenu le 9 février 2008 et que compte tenu des indemnités réduites qui lui ont été versées en raison de la sous-assurance du bâtiment, il a été contraint de faire reconstruire d'abord la partie professionnelle pour pouvoir recommencer à travailler. Selon l'appelant, il n'a pu faire reconstruire son habitation privée et il a dû prendre une résidence en location.

Il estime que ce dommage est imputable à la faute de l'intimée et réclame 1 EUR provisionnel de ce chef.

L'appelant produit une convention de location avenue entre Stéphane L. et Gladdys Copin, d'une part, et la commune de Walcourt d'autre part, concernant la location par la seconde aux premiers d'une partie d'un bien communal à Yves-Gomezée pour le prix de 250 EUR par mois à partir du 1er juin 2008 pour une durée de 6 mois (pièce 5 dossier de l'appelant).

La police d'assurance incendie couvre le chômage immobilier pendant la période normale de reconstruction, que celle-ci ait lieu ou non. La privation de jouissance du bâtiment assuré que le preneur occupe en qualité de propriétaire est estimée à la valeur locative des locaux dont il est privé (art. 26 de la section I. Protection des biens, 3. Les garanties complémentaires, p. 18 des conditions générales de la police).

Il sera relevé que l'appelant a perçu une somme forfaitaire de 12.000 EUR à titre de chômage immobilier suite au sinistre (voir le décompte d'indemnité joint à la pièce 3 de son dossier), montant très largement supérieur au coût des loyers.

En outre, l'appelant ne donne aucune autre indication (la partie privative du bien a-t-elle été reconstruite et si oui à quelle date?).

Il suit de ces éléments que l'appelant ne démontre pas la réalité du préjudice vanté, ce qu'il devrait être en mesure de faire 8 ans après la survenance du sinistre, de sorte que sa réclamation ne peut être accueillie.

Par ces motifs,

Vu l'article 24 de la loi du 15 juin 1935 sur l'emploi des langues,

La cour, statuant contradictoirement et vidant sa saisine,

Reçoit l'appel et le dit partiellement fondé,

Réformant le jugement entrepris, hormis en ce qu'il reçoit la demande.

Condamne la SPRL Immo Ruysen (anciennement SA Olivier Ruysen) à payer à Stéphane L. la somme de **36.060 EUR**, à majorer de la TVA, ainsi que des intérêts moratoires au taux légal depuis le 5 mars 2008 jusqu'à complet paiement,

Déboute les parties du surplus de leurs prétentions,

Eu égard au partage de responsabilités intervenu et chaque partie succombant sur quelque chef, compense les dépens des deux instances.

Dit n'y avoir lieu à exécution provisoire du présent arrêt, le pourvoi en cassation et le délai pour se pourvoir n'étant pas suspensifs (art. 1118 C. jud.).

(...)

Noot

Het bewijs van een tekortkoming door een verzekeringsmakelaar aan zijn informatie- en adviesverplichtingen

Wannes Vandebussche¹

INLEIDING

De bewijsrisicoverdeling bij de schending van informatieverplichtingen door professionelen is een veelbesproken

thema in het Belgisch recht. In de rechtsleer zijn over deze problematiek reeds vele liters inkt gevloeid². In de recht-

¹ Aspirant van het FWO-Vlaanderen, verbonden aan het Instituut voor Verbintenissenrecht van de KU Leuven.

² Zie o.m. B. ALLEMEERSCH *et al.*, "Overzicht van rechtspraak. Het burgerlijk bewijsrecht (2000-2013)", *TPR* 2015, (597) 753-758; F. GLANSDORFF, "Introduction générale" in F. GLANSDORFF (ed.), *Les obligations d'information, de renseignement, de mise en garde et de conseil*, Brussel, Larcier, 2006, (11) 33-39; D. MOUGENOT, "La charge de la preuve du devoir d'information du professionnel: procession d'Echternach ou clarification définitive?" (noot onder Cass. 25 juni 2015), *TBH* 2016, (655) 655-661; W. VANDENBUSSCHE, "Over de bewijsrisicoverdeling bij de schending van informatieplichten. Een gordiaanse knoop om te ontwarren?" (noot onder Cass. 25 juni 2015), *RW* 2015-16, (1665) 1665-1669.

spraak zijn talrijke uitspraken te vinden. Geschillen over de niet-naleving door artsen van hun informatieplichten spannen de kroon³, maar ook tekortkomingen door advocaten⁴, notarissen⁵ en beleggingsadviseurs⁶ geven regelmatig aanleiding tot discussie. Het bewijs van een tekortkoming door een verzekeringsmakelaar aan zijn informatie- en adviesverplichtingen staat traditioneel minder in de schijnwerpers. Het arrest van het hof van beroep te Luik van 1 juni 2016 vormt daarom een goede aanleiding om daar even bij stil te staan.

Drie redenen maken de uitspraak op bewijsrechtelijk vlak belangwekkend. Ten eerste legt het hof zonder enige aarze-

ling het bewijsrisico op de informatiegerechtigde (*in casu* de cliënt). Een cassatiearrest van 25 juni 2015 heeft daar recent nochtans stof over doen opwaaien. Ten tweede grijpt het hof terug naar de klassieke formule bij het bewijs van negatieve feiten, maar voegt het daar uitdrukkelijk aan toe dat het bewijs van een waarschijnlijkheid voldoende is. Ten derde verklaart het hof de tekortkoming aan de informatie- en adviesplicht op basis van vermoedens bewezen, ook al heeft de verzekeringnemer zelf geen rechtstreekse bewijzen aangebracht.

Na een korte bespreking van de feiten en de procedure gaan we dieper in op deze drie bijzonderheden.

I. FEITEN EN PROCEDURE

Naar aanleiding van de afwikkeling van een brandschadegeval stelt een cliënt zijn verzekeringsmakelaar aansprakelijk. Volgens de cliënt is de makelaar tekortgekomen aan zijn informatie- en adviesverplichtingen. Hij zou zijn cliënt nooit hebben geïnformeerd dat de waarde van zijn onroerende goed onderverzekerd was. De makelaar betwist die feiten. Hij zou een aantal jaren voordien juist een vermeerdering van de waarde van het verzekerde goed hebben voorgesteld, maar de cliënt zou dat hebben geweigerd.

Volgens het hof van beroep te Luik is de makelaar in de uitvoering van zijn opdracht gehouden tot een middelenverbin-

tenis. De cliënt moet dus de tekortkoming van de makelaar bewijzen. Aangezien dat neerkomt op het bewijs van een negatief feit (*i.e.* aantonen dat de informatie of het advies niet is verschaft), kan de rechter zich tevreden stellen met het bewijs van een waarschijnlijkheid.

niet de voorzorg heeft genomen om zijn cliënt schriftelijke informatie te verschaffen over de waarde van het verzekerde goed of over de ontoereikendheid ervan. Geen enkele brief, e-mail of andere geschreven drager ligt voor. Bovendien volgt ook uit geen enkel stuk dat het voorstel waarvan de makelaar gewag maakt, wel degelijk is gestuurd naar de cliënt. Op een voorstel tot verzekeringsovereenkomst is weliswaar de volgende aantekening aangebracht: “*vermeerdering van het kapitaal geweigerd door de cliënt*”. Deze aantekening is echter niet op tegenspraak gebeurd en is geenszins tegenwerpelijk aan de cliënt.

Na een onderzoek van alle elementen van de zaak, besluit het hof dat de cliënt op voldoende waarschijnlijke wijze heeft aangetoond dat de makelaar hem niet correct heeft geïnformeerd en geadviseerd over de ontoereikendheid van de verzekerde waarde en over de gevolgen die daaruit voortvloeien, namelijk de toepassing van de evenredigheidsregel en de vermindering van de verzekeringsvergoeding (art. 44 wet landverzekeringsovereenkomst, thans art. 98 W.Verz.).

II. BEWIJSRISICO OP VERZEKERINGNEMER

In het geannoteerde arrest beslist het hof van beroep dat het bewijs van de niet-naleving van een advies- en informatieverplichting op de informatiegerechtigde rust. Ook al heeft een tendens in de Franse rechtspraak daar oorspronkelijk

enige twijfel over gezaaid⁷, was dit sinds 2004 het onbetwistbare uitgangspunt in het Belgisch recht⁸. Een arrest van de eerste Franstalige kamer van het Hof van Cassatie van 25 juni 2015 heeft dat echter opnieuw op de helling gezet. In

³ Zie o.m. Cass. 11 juni 2009, AR C.08.0199.F, *Arr.Cass.* 2009, 1636, concl. P. DE KOSTER, *Pas.* 2009, I, p. 1501, concl. P. DE KOSTER, *JLMB* 2010, 967, *T.Gez.* 2010-11, 27, noot Q. VAN ENIS en *Juristenkrant* 2009, afl. 200, 4; Cass. 16 december 2004, AR C.03.0407.N, *Arr.Cass.* 2004, 2081, *Pas.* 2004, I, p. 2022, *JLMB* 2006, 1168, *NJW* 2006, 316, *RGAR* 2006, nr. 14.161, noot, *RW* 2004-05, 1553, noot H. NYS en *T.Gez.* 2004-05, 299, noot S. LIERMAN; Cass. 16 december 2004, *T.Gez.* 2004-05, 298, noot S. LIERMAN.

⁴ Zie o.m. Cass. 25 juni 2015, AR C.14.0382.F, *RW* 2015-16, afl. 42, 1664, noot W. VANDENBUSSCHE, *RGAR* 2015, nr. 15.219, noot F. GLANSDORFF, *T.Gez.* 2015-16, 368, noot C. LEMMENS en *Juristenkrant* 2015, afl. 320, 1 en 16; Rb. Charleroi 20 november 2008, *JLMB* 2009, 1435.

⁵ Zie o.m. Brussel 17 november 2009, *T.Not.* 2010, 473; Antwerpen 13 september 2004, *TBBR* 2006, 306.

⁶ Zie o.m. Cass. 26 juni 2015, AR C.14.0476.N, *Bank Fin.R.* 2015, 432 en *Bank Fin.R.* 2016, 10, noot M. WEINBERGER; Brussel 23 september 2010, *TBH* 2012, 357, noot O. STEVENS.

⁷ Cass. (1re civ.) 25 februari 1997, nr. 94-19.685, *Gaz.Pal.* 1997, 1274: de arts die gehouden is tot een bijzondere informatieplicht moet het bewijs leveren van de uitvoering van die verplichting.

⁸ Cass. 16 december 2004, AR C.03.0407.N, *Arr.Cass.* 2004, 2081, *Pas.* 2004, I, p. 2022, *JLMB* 2006, 1168, *NJW* 2006, 316, *RGAR* 2006, nr. 14.161, noot, *RW* 2004-05, 1553, noot H. NYS en *T.Gez.* 2004-05, 299, noot S. LIERMAN; Cass. 16 december 2004, *T.Gez.* 2004-05, 298, noot S. LIERMAN.

die zaak beslist het Hof als volgt: “*Uit de regels betreffende de bewijslast volgt dat de advocaat dient te bewijzen dat hij zich van zijn plicht heeft gekweten om zijn cliënt in te lichten, en niet dat laatstgenoemde het negatieve feit dient te bewijzen dat de vereiste informatie hem niet werd gegeven.*”⁹.

Op dit moment bestaan nog twijfels over de precieze draagwijdte van het arrest van 25 juni 2015¹⁰. De rechtbank van eerste aanleg te Brussel heeft het in twee medische zaken navolging gegeven. In een eerste vonnis legt de rechter het bewijsrisico dat ze bepaalde informatie voorafgaandelijk aan de operatie hebben meegedeeld aan de patiënt bij de arts en het ziekenhuis¹¹. In een tweede – bijzonder goed onderbouwd – vonnis komt de rechtbank tot een meer genuanceerd antwoord. Een patiënt beweert dat zijn arts hem niet correct heeft geïnformeerd over de gevolgen van een beenverkorting. De rechtbank maakt een onderscheid tussen de uitvoering zelf en de kwaliteit van de uitvoering van een informatieverplichting. Daarbij komt het aan de arts toe om te bewijzen dat hij zijn verbintenis heeft uitgevoerd. Indien hij daarin slaagt, moet de patiënt ofwel aantonen dat het resultaat niet is behaald (bv. omdat de informatie naar een verkeerd adres is opgezonden), ofwel dat de informatie niet overeenstemt met wat een normaal zorgvuldig arts zou hebben meegedeeld¹².

De rechtbank van eerste aanleg te Luik blijft in een vonnis van 6 november 2015 daarentegen vasthouden aan de traditionele rechtspraak. Op basis van artikel 1315, eerste lid BW moet de patiënt bewijzen dat zijn arts een informatieplicht heeft miskend¹³. Hetzelfde geldt voor het geannoteerde arrest.

Op dit moment blijft het vingerdik kijken hoe de Belgische rechtspraak verder zal evolueren. Daarbij zullen moeilijke

vragen moeten worden beantwoord. Eén daarvan is of het mogelijk is om alle informatiegerechtigden over één kam te scheren. Bij sommige categorieën (zoals cliënten van advocaten of verzekeringsmakelaars) dient de informatieplicht om de gerechtigde in staat te stellen om met kennis van zaken een doelmatige beslissing te nemen. Bij patiënten richt de informatieplicht van de arts zich op het zelfbeschikingsrecht van de patiënt. Vaak beslist deze op basis van de verkregen informatie om al dan niet een operatie te ondergaan. Het recht op de bescherming van zijn fysieke integriteit komt daarbij in gevaar, wat het aansprakelijkheidsrecht beschouwt als een bijzonder hoog goed. Op de ladder van de te beschermen belangen staat dat recht in ieder geval hoger dan louter financiële belangen. Dat doet de vraag rijzen of die verschillende materieelrechtelijke belangen moeten worden weerspiegeld in een verschillende bewijsrechtelijke regeling.

Los van het voorgaande is het belangrijk om op te merken dat de verzekeringsmakelaar door een bijzondere wettelijke regeling sowieso reeds het bewijsrisico draagt van de naleving van bepaalde informatieplichten. Aangezien een verzekeringsmakelaar een onderneming is in de zin van het WER, dient hij de vereisten van Boek III te respecteren. Op basis van artikel III.74 WER moet een onderneming een aantal gegevens ter beschikking stellen. Informatie over de vooraf vastgestelde prijs is daarvan één van de meest relevante (art. III.74, 12° WER). Voor die gegevens bepaalt artikel III.78 WER dat de dienstverlener moet bewijzen dat hij zijn verplichtingen heeft uitgevoerd. Die informatieplichten hebben wel enkel betrekking op de opdracht van de verzekeringsmakelaar. Ze staan los van de inhoud van het dossier waarin hij tussenkomt¹⁴.

III. BEWIJS VAN EEN WAARSCHIJNLIJKHEID

Volgens het geannoteerde arrest volstaat bij negatieve feiten het bewijs van een waarschijnlijkheid¹⁵. De uitspraak geeft daarmee een meer concrete invulling aan de vaste stijlformule van het Hof van Cassatie dat “*het bewijs van een nega-*

tief feit niet met dezelfde striktheid moet worden geleverd als het bewijs van een bevestigend feit”¹⁶. In dat verband is ook een cassatiearrest van 26 november 2010 vermeldenswaardig. Daarin beslist het Hof dat het bij negatieve feiten niet

⁹ Cass. 25 juni 2015, AR C.14.0382.F, *RW* 2015-16, afl. 42, 1664, noot W. VANDENBUSSCHE, *RGAR* 2015, nr. 15.219, noot F. GLANSORFF, *T.Gez.* 2015-16, 368, noot C. LEMMENS en *Juristenkrant* 2015, afl. 320, 1 en 16.

¹⁰ Zie o.m. D. MOUGENOT, “La charge de la preuve du devoir d’information du professionnel: procession d’Echternach ou clarification définitive?” (noot onder Cass. 25 juni 2015), *TBH* 2016, (655) 661; W. VANDENBUSSCHE, “Over de bewijsrisicoverdeling bij de schending van informatieplichten. Een gordiaanse knoop om te ontwarren?” (noot onder Cass. 25 juni 2015), *RW* 2015-16, (1665) 1668, nr. 12.

¹¹ Rb. Brussel 29 februari 2016, *T.Gez.* 2016, 370 en *JLMB* 2016, 1954.

¹² Rb. Brussel 5 april 2016, *JT* 2016, 408.

¹³ Rb. Luik 6 november 2015, *RGAR* 2016, nr. 15.279.

¹⁴ Vgl. de parallel voor artsen: W. VANDENBUSSCHE EN E. VERJANS, “Advocaat moet bewijzen dat hij aan informatieverplichting heeft voldaan”, *Juristenkrant* 2015, afl. 23, (1) 14.

¹⁵ Andere feitenrechtters spreken over “*een waarschijnlijkheid in plaats van een zekerheid*” (Brussel 29 maart 1996, *T.Gez.* 1998-99, 32, noot D. PHILIPPE) of “*het bewijs van dit feit dient wel afdoende waarschijnlijk gemaakt te worden*” (Antwerpen 10 september 2015, 2014/AR/1992, nr. 18, *onuitg.*).

¹⁶ Cass. 18 november 2011, AR C.10.0649. *F. Pas.* 2011, I, p. 2558; Cass. 26 november 2010, AR C.09.0584.N, *Pas.* 2010, I, p. 3022; Cass. 16 december 2004, AR C.03.0407.N, *Arr.Cass.* 2004, 2081, *JLMB* 2006, 1168, *NJW* 2006, 316, *Pas.* 2004, 2022, *RGAR* 2006, nr. 14.161, noot *RW* 2004-05, 1553, noot H. NYS en *T.Gez.* 2004-05, 299, noot S. LIERMAN; Cass. 27 februari 1958, *Arr.Cass.* 1958, 460, *Pas.* 1958, I, p. 712 en *RCJB* 1959, 42, noot J. KIRKPATRICK; Cass. 20 maart 1947, *Arr.Cass.* 1947, 91.

volstaat dat een partij een door haar aangevoerd feit louter aannemelijk maakt¹⁷.

De Belgische rechtspraktijk is niet zo vertrouwd met het redeneren in termen van bewijsstandaard. De bewijsstandaard is de mate van overtuiging die de rechter nodig heeft om een bepaald feit voor waar aan te nemen¹⁸. In het Belgisch recht beperkt men zich meestal tot de vaststelling dat de rechter daar op basis van zijn innerlijke overtuiging vrij over kan beslissen¹⁹. Toch bestaat er in ons stelsel min of meer eensgezindheid over de normale bewijsstandaard. Deze zou neerkomen op een redelijke mate van zekerheid²⁰.

Aangezien een partij bij negatieve feiten niet aan de normale striktheid moet voldoen, is een redelijke mate van zekerheid dus niet vereist. Daar staat tegenover dat het louter aannemelijk maken ook niet volstaat. De vraag rijst dus waar die waarschijnlijkheid precies voor staat. Daarvoor kunnen we inspiratie halen uit het Zwitserse recht. Dit stelsel is binnen

de continentaal-Europese rechtstraditie het meest geavanceerd in het bevattelijk redeneren in termen van bewijsstandaard.

Het Zwitsers recht duidt de verlaagde maatstaf tussen de normale standaard en de loutere aannemelijkheid aan als de “überwiegende Wahrscheinlichkeit” of “vraisemblance prépondérante”. Het gaat dus om de situatie waarin zwaarwegende motieven de juistheid van de feitelijke aanvoering laten veronderstellen. Bovendien mag de rechter niet meer ernstig twijfelen over een ander verloop van de feiten dan het verloop dat hij hoogst waarschijnlijk acht²¹.

In navolging van het Zwitsers recht zou het interessant zijn om in het Belgisch recht ook de term overwegende waarschijnlijkheid te gebruiken. Op die manier is er ook een duidelijker verschil met de loutere aannemelijkheid, die het Hof van Cassatie ontoereikend acht.

IV. BEWEZENVERKLARING

In het geannoteerde arrest beslist het hof van beroep na onderzoek van alle elementen van de zaak, dat de cliënt op voldoende waarschijnlijke wijze de tekortkoming van de makelaar heeft aangetoond. Daarbij hecht het hof belang aan de vaststelling dat geen enkel stuk voorligt waaruit blijkt dat de makelaar aan zijn verplichtingen heeft voldaan. Dat is opmerkelijk, want het hof creëert op die manier “iets” uit het “niets”. Het leidt bewijs af uit de afwezigheid van bewijs.

Het bewezen verklaren van feiten wegens de afwezigheid van enig bewijs is een praktijk die nog soms opduikt in het Belgisch recht. Zo zijn rechters in medische zaken al tot het besluit gekomen dat een patiënt vóór de ingreep niet is ingelicht op basis van het ontbreken van een door de patiënt ondertekend geschrift²² of de niet-overhandiging van een verklarend document of een informatiebrochure tijdens de consultatie²³. Hetzelfde geldt in franchisingzaken, waar rechters al tot de niet-naleving van de artikelen 3 en 4 van de

wet precontractuele informatieverplichting (thans art. X.27 en X.28 WER) hebben besloten wegens het niet-voorliggen van een afzonderlijk document²⁴.

Toch is voorzichtigheid geboden bij deze manier van redeneren, zeker wanneer geen enkele wettelijke bepaling de professioneel verplicht tot het bijhouden of opstellen van gegevens of documenten. Bij verzekeringsmakelaars is dat het geval. Indien de rechter in die omstandigheden steeds doorslaggevende waarde zou hechten aan het ontbreken van bewijs, zou dat leiden tot “une paperasserie très lourde”²⁵. Partijen zouden preventief iedere gebeurtenis uitgebreid beginnen te documenteren om te vermijden dat ze bij een latere aansprakelijkheidsvordering aan het kortste eind zouden trekken. Daarom zou de rechter enkel in uitzonderlijke omstandigheden bijzondere waarde mogen hechten aan het ontbreken aan enig bewijs (zoals bij manifeste onzorgvuldigheid om nakoming op geen enkele wijze te documente-

¹⁷ Cass. 26 november 2010, C.09.0584.N, *Pas.* 2010, I, p. 3022.

¹⁸ B. ALLEMEERSCH, *Taakverdeling in het burgerlijk proces*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 465, nr. 146; B. CATTOIR, “Bewijs in burgerlijke zaken. Actuele vraagstukken in de cassatierechtspraak” in *XLste Postuniversitaire Cyclus Willy Delva 2014-15. Efficiënt procederen voor een goede rechtsbedeling*, Mechelen, Kluwer, 2016, (461) 462, nr. 3.

¹⁹ B. ALLEMEERSCH en W. VANDENBUSSCHE, “De rol van de rechter bij bewijsafspraken tussen partijen” in S. STIJNS en P. WERY (eds.), *Le juge et le contrat – De rol van de rechter in het contract*, Brugge, die Keure, 2014, (143) 156.

²⁰ B. ALLEMEERSCH *et al.*, “Overzicht van rechtspraak. Het burgerlijk bewijsrecht (2000-2013)”, *TPR* 2015, (597) 775, nr. 203; B. ALLEMEERSCH, *Taakverdeling in het burgerlijk proces*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 466, nr. 165; B. CATTOIR, “Bewijs in burgerlijke zaken. Actuele vraagstukken in de cassatierechtspraak” in *XLste Postuniversitaire Cyclus Willy Delva 2014-15. Efficiënt procederen voor een goede rechtsbedeling*, Mechelen, Kluwer, 2016, (461) 465, nr. 5; B. SAMYN, “De bewijslast: rechtsleer getoetst aan 10 jaar cassatierechtspraak (Deel 1)”, *P&B* 2010, (3) 10, nr. 22.

²¹ Rechtspraak: TF 29 augustus 2006, 132 III 715, nr. 3.1; TF 29 januari 2004, 130 III 321, nr. 3.3; TF 15 maart 2010, 4D_151/2009, nr. 4.2. Rechtsleer: F. HASENBÖHLER, *Das Beweisrecht der ZPO*, I, Zürich, Schulthess Verlag, 2015, 195; H. LANDOLT, “Beweiserleichterungen und Beweislastumkehr in Arzthaftungsprozess” in W. FELLMANN en S. WEBER (eds.), *Haftpflichtprozess 2011*, Genève, Schulthess, 2011, (81) 93; B. WINIGER, “Conclusions” in C. CHAPPUIS en B. WINIGER (eds.), *La preuve en droit de la responsabilité civile*, Genève, Schulthess, 2011, (159) 162.

²² Rb. Bergen 21 december 2005, *T.Verz.* 2007, 242, noot.

²³ Rb. Brussel 4 januari 2010, *RGAR* 2010, nr. 14654; Rb. Brussel 21 november 2008, *RGAR* 2009, nr. 14.531.

²⁴ Antwerpen 15 juni 2015, *DAOR* 2016, afl. 117, 31 en *Limb.Rechtsl.* 2016, 30, noot W. VANDENBUSSCHE en F. PEERAER; Antwerpen 22 december 2011, *RW* 2012-13, 187.

²⁵ F. TERRE en Y. LEQUETTE, “Cour de cassation, 1re civ., 25-02-1997, nr. 94-19.685” in H. CAPITAN, F. TERRE en Y. LEQUETTE (eds.), *Les grands arrêts de la jurisprudence civile*, I, Paris, Dalloz, 2007, nr. 9.

ren, hoewel de professioneel daar als enige toe in staat was)²⁶.

BESLUIT

Het arrest van het hof van beroep te Luik van 1 juni 2016 geeft blijk van een “*bewijsrechtelijke drievuldigheid*”. De uitspraak laat toe om na te denken over de bewijsrisicoverdeling bij schending van informatieplichten, de waarschijnlijkheid als bewijsstandaard en de bewezenverklaring wegens gebrek aan enig bewijs. Daarnaast kunnen we nog een overkoepelende conclusie uit het arrest trekken: de rela-

tiviteit van de bewijsrisicoverdeling. Ook al legt het hof het bewijsrisico op de informatiegerechtigde, toch moet deze partij niet het onderspit delven in deze zaak. Door een lagere bewijsstandaard toe te passen en het ontbreken van enig document mee te nemen in zijn bewijswaardering, verklaart het hof de tekortkoming aan de informatieverplichting uiteindelijk toch bewezen.

²⁶. Dat kan ook in verband worden gebracht met de pijler van de bewijsgeschiktheid die te maken heeft met de geschiktheid tot het opstellen van bewijs. Die pijler heeft betrekking op de vraag wie geacht moet worden de betere bewijsmogelijkheden te hebben (I. GIESEN, *Bewijs en aansprakelijkheid: een rechtsvergelijkend onderzoek naar de bewijslast, de bewijsvoeringslast, het bewijsrisico en de bewijsrisico-omkering in het aansprakelijkheidsrecht*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2001, 419).